

Geachte Redactie!

Met veel genoegen heb ik kunnen zien, dat de weinige regelen, die ik schreef, de aandacht getrokken hebben van den Heer KOUWER te Utrecht, die zijn zienswijze tegenover de mijne gesteld heeft.

Al dadelijk wil ik opmerken, dat door mij zooveel mogelijk de medische zijde op den voorgrond gesteld is, daar de economische in dit *Tijdschrift* niet thuis behoort en daarover elders reeds meermalen, ook door mij, is geschreven. Toen was ook gelegenheid te over voor de anti-malthusianen om hun meening te verkondigen. De Heer KOUWER deed zulks, voor zoover ik weet, nooit. Alleen nu geeft hij eenige, mijns inziens niet geheel opgaande, vergelijkingen over plichtsbesef en stapt met een paar groote woorden over het medische gedeelte heen.

De medische zijde is een zoo klein gedeelte van het vraagstuk, zegt de Heer KOUWER. Hij vergeet echter, dat kleine oorzaken groote gevolgen kunnen hebben.

Mijn blik, die zeker niet zoo ruim is als die van den Heer KOUWER, heeft toch een profeet ontdekt, een medischen profeet, die ons voorspelt de nadelige gevolgen op neurologisch en gynaecologisch gebied van de preventieve middelen. Het geheele vraagstuk van het geslachtsleven, dat physiologisch zoo weinig bekend is, en waarvan men een tipje van den bedekkenden sluier misschien zou kunnen oplichten aan de hand van de pathologie, dat geheele veld, waar experimenteel zoo weinig van te onderzoeken is evenmin als in een laboratorium, wordt door den Heer KOUWER als waardeloos terzijde gesteld. En of de neuroloog en psychiater reeds langen tijd bezig zijn de schadelijke gevolgen der congressus interruptus en andere vormen van sexueele excessen te bestudeeren en zij het niet eens zijn of dwangdenkbeelden en andere afwijkingen daardoor ontstaan, doet bij den Heer KOUWER weinig ter zake, waar hij zegt, kort en krachtig, dat zenuwstoornissen zullen optreden.

Het meest verrast was ik door de gynaecologische mededeeling, waar de Heer KOUWER zegt: Het spreekt van zelf, dat metritis, cervicitis, erosies en pelveoperitonitis als gevolgen *moeten* optreden.

Ik meen, dat in het algemeen de aetiologie nog niet voldoende bekend is en dat men dus gretig zou moeten aanpakken elke gelegenheid, die zich aanbiedt, om die kennis te verrijken. Echter wees ik nadrukkelijk op het feit, dat de schadelijkheden door preventieve middelen als zoodanig niet veroorzaakt worden, maar wel kunnen ontstaan, doordat leeken bij dozijnen die middelen verstrekken, zonder zich te bekommeren of in een gegeven geval de vrouw gezond is. Een ontsteking zal niet ontstaan door een pessarium, dat een nacht in de vagina blijft, maar wel, wanneer een dusdanig instrument voortdurend gedragen wordt.

Gegeven de zucht bij het publiek om het kindertal te beperken, geldt voor ons medici alleen de vraag: hoe kan zulks, zonder nadeel voor de gezondheid op te leveren, geschieden?

Wanneer de artsen als volgelingen van den Heer KOUWER het publiek ontraden zoodanige middelen te gebruiken, dan is de vrees gegrond, dat men zich daaraan niet stoort en in de handen valt van een adventeerende

kwakzalfster, hetgeen gevaren oplevert voor de gezondheid. Het ontraden is dus gevaarlijker dan het raad geven en derhalve „non nocere”, niet direct noch indirect.

Wanneer het geslachtsverkeer niet de hoofdzaak is bij het huwelijk, dan is het toch zeker een groote bijzaak en van zooveel gewicht, dat de sexueele bevrediging den grondtoon uitmaakt van het huwelijksgeluk. Het zal toch geen betoog behoeven, dat bij gemis aan deze bevrediging ontzettend veel oorzaken ontstaan die dat geluk ondermijnen en daarom is het voor ons medici plicht, dit vraagstuk critisch onder de oogen te zien en geen struisvogelpolitiek toe te passen.

Zedenpreken en lessen over plichten bij menschen, die gebukt gaan onder de zorg voor hun talrijk kroost het hoognoodige te verdienen en terugdeinzen bij de gedachte, hoe van die kinderen goede leden der maatschappij te maken, passen even slecht als de forceps op het platte bekken of een vuist op het oog.

Ik kan mij de zienswijze van den Heer KOUWER zeer goed begrijpen, maar wil toch opmerken, dat het elken medicus, zelfs den tegenstander, wel voorkomt, dat hij als mensch van meening is, dat in een bepaald gezin beperking gewenscht is. Evenzoo weet ik zeer goed de schaduwzijde van het nieuw-Malthusianisme. De beperking uit gemakzucht en lichtzinnigheid verdient afkeuring. Ook het feit, dat de beperking onder de standen, die zulks het meest noodig hebben, het minst betracht wordt, stemt tot nadenken. Juist bij deze beoordeelde lingen moet men met alle omstandigheden rekening houden en sterk individualiseeren.

Amsterdam, 18 Maart 1901.

J. KOETSER.

Voor den lezer der zoo keurige boekaankondiging van Dr. RINGELING over het verslag van het woningonderzoek te Leiden, in het *Nederl. Tijdschrift voor Geneeskunde*, 1901, Deel I, n°. 4, mag een kleine omschrijving niet ontbreken, daar waar Z.Ed. hulde brengt aan hen, die dat onderzoek geleid en gedaan hebben. (Pag. 203).

Daarvoor diene het Verslag van den Gemeenteraad te Leiden, vergadering op 6 Juli 1899, fol. 41, waar de Voorzitter over dit werk zegt in antwoord op een vorigen spreker: „Welwillende woorden welke ik geheel en al „overbreng op den wethouder KOREVAAR, die met ontzaglijke moeite en „inspanning dit werk heeft tot stand gebracht.

„Wij hebben samen slechts de zaak gezien, hij is de uitvoerder geweest”.

Overbodig zal het zijn er op te wijzen, dat blok 3, enz. op dezelfde inrichting geleidelijk te bewerken waren als blok 1. Het einde was een gevolg, een vervolg van het éérste.

C. T. STEFFELAAR.

